

"הגיעה אליי קבוצת נשים מעיר חבוסת, וכשהן ראו מתלה כביסה בחצר הן שאלו: 'מה, עדיין מייבשים ככה כביסה?'"

מה כדאי לעשות ברהט? ההמלצות של אלהם אלכמלאת

1. לראות את מסגד אלנור. המסגד הראשון שהוקם ברהט, יפה במיוחד.
2. לאכול ב"מנסף אלסולטן". מסעדה של מנה אחת, הלא היא המנסף (יש שתי וריאציות, עוף וטלה). לפני 15 שנה, כשהמסעדה נפתחה, נשים התביישו לקנות שם, שכן בדראית צריכה לבשל בעצמה. היום הן כבר קונות בלי למצמץ. המסעדה הקטנה ממוקמת ליד כיכר השוק (אין שמות לרחובות ברהט).
3. לקנח בממתקי אלשאם. אל תוותרו על הדוכן שמוכר קינוח סורי בשם "כראביג' חלב". מדובר במקלות בצק מטוגנים שנטבלים בסירופ מי סוכר. מקל אחד עולה שקל, וקופסה יפה - עשרה שקלים. הדוכן ממוקם בשכונה 7, סמוך למכולת שריף.
4. להצטייד בתבלינים ב"בייבה" בשוק. מומלצים במיוחד: חליטת תה מיוחדת שכוללת תה שחור, הל, קינמון וקצת ציפורן, וגם קפה בדראי שמכיל שלושה סוגים של פולי קפה (נקלים במקום עם מעט הל).
5. לתצפת על רהט הישנה מול החדשה. התצפית ממוקמת בשכונה 7 מעל נחל גרר. צמוד אליו יש מאחז פחונים בדראי שכולל גמלים וכבשים, ולא רחוק ממנו קאנטרי קלאב חדש. הכניסה לנשים ולילדות מותרת שלושה ימים בשבוע, ולגברים - ארבעה ימים. אפשר לומר שזה מספר את סיפורה של העיר.

חרי 12 שנות טיפולי פוריות, כשסוף־סוף נולדה בתה הבכור רה, הבינה אלהאם אלכמלאת שכבר פחות מתאימה לה עבר־דה משרדית במשרה מלאה. היא

חיפשה עבורה גמישה יותר, שתיתן לה אפשרות להתפרנס בכבוד וגם תמלא את הלב. הרעיון צץ ממקום לא צפוי: משלחת נשים להודו. "הייתי לקראת סוף חופשת הלידה ולא ידעתי מה אישה כמוני, בלי תואר, יכולה לעשות. הינקתי את בתי וצפיתי בטלוויזיה, כשפתאום הייתה פרסומת של 'אולווי' שבה הודיעו שמרכיבים נבחרת של עשר נשים שיעברו הכשרה של מנהיגות והעצמה, ובשיאה של הפעילות ייסעו להודו להיפגש עם נשים אחרות שתרמו לקהילה שלהן. נדלקתי. כתבתי מייל, והזמינו אותי למיונים. מתוך אלפי נשים נבחרו עשר, ואני בתוכן. תוכנית ההכשרה דרשה ממני לנסוע כמה פעמים בשבוע מרהט לווינגייט ובסוף לנסוע לשמונה ימים להודו."

● **אני מניחה שבחברה השמרנית שבה חיית היית צריכה לעבור הרבה משיכות כדי ללמוד רחוק מהבית וכדי לנסוע לחו"ל לבמה ימים.**

"הייתי צריכה לשכנע את בעלי ואת המשפחה שלו, שאיתם גרנו, שישמרו על התינוקת בזמן שאני לומדת. אמא שלי נרתמה לעזרה. פגשתי בהודו נשים מתרבויות אחרות שנאבקו למען חזון או יומיות בסביבה גברית, ואו התחלתי לחשוב: למה נוסעים כל כך רחוק כשאפשר פשוט לנסוע לנגב, לחברה הברואית? חזרתי לארץ ורקמתי תוכנית: אני אארח קבוצות של נשים אצלנו בבית ואספר על החברה הברואית בדגש על הנשים."

אלכמלאת חזרה לארץ כשעל ראשה כובע חדש של יזמית. היא החלה לארח קבוצות נשים באוהל שנקרא "שיג" וממוקם מחוץ לבית הקבע. רוב הזמן שימש השיג כחלל למפגשים חברתיים של גברים בלבד, עד שאלכמלאת הודיעה שהיא מבקשת דריסת רגל. "להביא קבוצות הביתה זה חושפני מאוד. הייתי צריכה לגייס את כל המי שפחה לזה, שיסכימו", היא נזכרת. "בזמן שאני מדברת בפתיחות על בעיות שבדואיות מתמור דרות איתן, אמא של בעלי הייתה מכינה לקבוצה תה וקפה, מגישה ושומעת את הביקורת שלי."

● **מה התכנים שאת משמיעה?**

"אני מספרת על ריבוי נשים, שהוא איום על הראש של כל בדואית, חתונות של קטניות שקורות בגלל שאם כל גבר מתחתן עם עד ארבע נשים ומגיע ל־20 או 40 ילדים, איך הוא יכול לפרנס את כולם? ברגע שהוא משיא את הבת בגיל 15 היא עוברת לחזקת גבר אחר. אני גם מדברת על גירושים שתלויים רק ברצון הבעל וגם על נשירת בנות מהלימודים. כשילדה מגיעה לכיתה ז', ח', אבא שלה אומר לה להפסיק ללמוד. הן רשומות בבית הספר, התקציב עבורן מגיע, והרשויות לא יודעות בכלל שהן נשרו."

● **איך המשפחה הגיבה לביקורת שלך?**

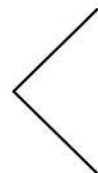
"היה להם לא פשוט לשמוע, אלה סוגיות רגיי שות. אבל לא השתיקו אותי, והמשכתי להביא קבוצות. לאט־לאט גדלתי. באו נשים שחגגו ימי הולדת, סוהרות שהגיעו ליום גיבוש. בהמשך הסכמתי לקבל גברים בקבוצה בתנאי שיש שם

היום נעלמנו גאה להיות אפרוד בדואית

תכירו את **אלהאם אלכמלאת**, מדריכת טיולים ברהט. היא לא חושבת שמדובר ב"מערב הפרוע", כמו שאמר בנט, ומבטיחה שאם תתארחו אצלה, לא יגנבו לכן את האוטו. סיפור חייה מרתק לא פחות מהסיורים שלה: היא פילסה לעצמה קריירה כנגד כל הסיכויים, הצליחה ללדת אחרי שנים של ניסיונות (ודווקא אז בעלה החליט לקחת אישה שנייה) והתגרשה בגלל בדיקת קורונה

תחיה ברק | צילום: חיים הורנשטיין

גם נשים, ואז הגיעו חיילים, קצינים. המפגשים האלה מייצרים רגעים מצחיקים או כאלה שמ"ד גישים את הפערים. הגיעה אליי קבוצת נשים מעיר מבוססת, וכשהן ראו מתלה כביסה בחצר, הן שאלו: 'מה, עדיין מייבשים ככה כביסה?'

חתונה

"בגיל 19 שידכו לי בן דוד"

אלכמלאת (47), גרושה ואם לארבעה שמי"תגורת בשנה האחרונה בבאר־שבע (לפני כן גרה עם משפחתו של בעלה לשעבר ברהט), היא אישה מרשימה עם עברית מרהיבה (בתוכנית "הטרמפיסטים" של "כאן 11" אפשר להתרשם ממנה באופן בלתי אמצעי).

נולדה ברמלה, בת שביעית במשפחה של 14 ילדים. "ההורים שלי מהגנב. גדלו ליד חורה. אחרי שהתחתנו, הם גרו תקופה ברהט. משם נדרו לגדרה, סתריה ואז התמקמו ברמלה. אבא היה אדם חברותי אבל שתה הרבה ובקושי עבר. אמא שלי היא אישה חזקה והייתה המנוע הכלכלי של הבית. היא עבדה בחקלאות ובניקיון", היא מספרת. "בחצר הבית היו עצי גויאבות. אמא שתלה גם בננות, חצילים, מלוחייה ובמיה. דודי ומשפחתו התגוררו צמוד אלינו, והבתים שלנו היו פתוחים. כל בני הרודים שיחקו ביחד בחצר".

● **את זוכרת איזו ילדה היית?**
"אהבתי לרכוב על סוסים וחמורים. היו לנו פרות וכלבים בחצר. מגיל צעיר עזרתי לאמא

הרבה הגבלות לנשים בדואיות, אבל זה שגרנו ברמלה עזר קצת לתמרן. עדיין היה אסור לי לצאת לבילה לבד, ולחתונות יכולתי ללכת רק עם חברות. אמא שלי רצתה שאתחנן וסירבתי. היו לי חברות נוצריות ויהודיות. הן למדו נהיגה ועברו, ורציתי להיות כמותן. יום אחד אמא שלי לחצה עליי לספר אם יש לי חבר שאני מסתירה ובגלל זה אני מסרבת לשידוך. אמרתי לה שלא, שאני פשוט לא רוצה להתחתן. הבנתי שאין לי ברירה, ואמרתי לה שאתחנן עם החתן שהיא בוחרת לי. היא ואחותה החליטו לשרך ביני ובין הבן של אחותה. אצל הבדואים קרבה משפחתית של נשים לא רלוונטית. בגלל שהוא בן דוד שלי מצד אמא שלי זה לא נחשב שאנחנו קרובים. הוא שיך לשבט תראבין ואני לשבט אבו סעיד. זכרתי אותו בקושי מהילדות. פגשתי פתאום בחור גבוה, יפה ואיכותי ואמרתי 'כן'. הוא היה גשש בצבא ועבר כנהג אמבולנס וחובש במד"א".

בגיל 19, אחרי החתונה, עברה להתגורר בבית משפחת בעלה ברהט והבינה שהיא צריכה להסתגל לא רק לסביבת מגורים חדשה, אלא לאורח חיים שמרני יותר. "גרנו בקומה השנייה בבית הדרוקומתי של משפחתו. בקומה הראשונה התגוררו הוריו ו־11 אחיו. לי היה ברור שאני מוצאת עבודה ומתחילה לעבוד, אבל הוריעו לי שלא נהוג שכלה עובדת לפחות שלושה חודשים. היא אמרה לשבת בבית ועולים לברך אותה. אם היא מתחילה לעבוד מיד, זה אומר שבעלה לא מסוגל לפרנס אותה".

● **מה עשית?**

"הבנתי שאם אני שחורה, אז אני נחשבת לא חכמה ולא שווה כלום. בדואים לבנים לא מתחתנים עם בדואים שחורים"

"הייתי בשוק. באתי ממורשת של נשים עור ברות. עבר זמן עד שהתאפשר לי לצאת לעבוד. שמעתי על סוכן ביטוח בדואי שמחפש מזכירה, והתחלתי לנהל לו את המשרד. שם נחשפתי למציאות העגומה שגברים בדואים רושמים את הרכב שלהם על שם האישה. אם מגיעים מההוצאה לפועל, היא מסתבכת. הם גם עושים תאונות ואז מביאים את האישה לבית המשפט כאילו היא כבשה".

קריירה

"לא רציתי לשבת בבית"

המוטיבציה החברתית קיימת אצלה כבר משנות ה־20 שלה. כשהייתה בת 25 הקימה עם צעירים נוספים את עמותת "צעד קדימה" לקידום

החינוך ברהט. "הייתי רכות ותוכניות נשים בע"מ ומה דואגתי לפעילויות שיעצימו נשים. למשל, קורס יומות לנשים בשיתוף מט"י. למדתי לגייס כספים ולכתוב תוכניות שעזרו לעמותה לקבל תקציבים".

● **ממתי את מנדירה את עצמך בפמיניסטית?**
"כשהשתפתי בקורס מנהיגות בוויצו ב־2002. אחרי עוד כמה שנים לקחתי קורס הנ"חית קבוצות, ונפל לי עוד אסימון. גברים יהודים בקבוצה העירו לי ולברואיות אחרות שאנחנו האחרונות שמדברות. שם הבנתי שדעתי נחשבת. הייתי רגילה לכך שמה שאני חושבת לא משנה. פתאום רוצים לשמוע אותי ואני חשובה".

בהמשך עבדה גם בעמותת "ידיד" כרכזת מי"צוי זכויות בסניף ברהט. "עזרתי לאנשים למלא טפסים ולפתור בעיות מול הבירוקרטיה הישרא"לית שהם לא מוצאים בה את הידיים והרגליים". כשילדה לראשונה עזבה את העמותה והתמ"קדה בסיוורם. "היו לי 4-5 סיוורים בשבוע. בגלל שאני יודעת אנגלית, אירחתי גם קבוצות מחו"ל. התחלתי לצמוח ולעשות שיתופי פעולה עם נשים נוספות ברהט. נשים ביטלו ארוחות לקבוצות שהבאתי, אחרות עשו ציורי חינה לארוחות, הצ"גתי ומכרתי אמנות נשית מקומית. את הרווח העברתי לאמניות, לא לקחתי עמלה. התחלתי לקחת קבוצות לבתים נוספים, לסיוור בשוק, במ"סגד אלגור ובמרכז המבקרים ברהט. בניתי גם סיורי אוכל. אבל בקורונה הכל נעצר".

● **מה עשית?**

"היה לי ברור שלא אשב בבית. התחלתי לעבוד כמתורגמת בבית המשפט בבאר־שבע. מצאתי את עצמי מתרגמת דיון לשני אחים ולא"ביהם שלכאורה רצחו את אחותם הגרושה והעלי"מו את גופתה. כשתרגמתי להם הייתי קשובה כדי לא לפספס את מה שנאמר, אבל אחר כך הייתי נסערת. איך מדינה עם טכנולוגיות לא מצליחה למצוא גופה. ואם יעלימו אותי, גם אותי המדינה לא תמצא? במקרה אחר תרגמתי למשפחה של ילד בן 13 שעבד במשתלת קנאביס. אותו ילד משכונת מצוקה לא הלך לבית הספר, כדי לפרנס את משפחתו. חשבתי על הבן שלי שהולך לבית ספר מצוין ובדיוק משתתף בקורס מנהיגות".

"כשהמשק נפתח, התחלתי לעבוד כמדריכה במוזיאון לתרבות הבדואים במרכז ג'ו אלון. העסק שלי חזר לחיים. במקביל אני לקראת סיום תואר ראשון במנהל ומדיניות ציבורית באוניברסיטה הפתוחה. זו תוכנית ייחודית לחברה הבדואית. המדינה עוזרת במימון".

● **מבחינתך רחט היא יעד תיירותי, אבל בה"דשות שומעים עליה בהקשרים חיוביים פחות. הפשיעה הבדואית עלתה לאחרונה לכותרות, נפתלי בנט שביקר בדרום קרא לזה 'מוליציאות כמו במערב הפרוע'. איך את מרגישה עם זה?**
"אין קבוצה שנרשמת לסיוור ולא שואלת אותי

"בדואים רושמים את הרכב שלהם על שם האישה. כשהם עושים תאונות, הם מביאים את האישה לבית המשפט כאילו היא כבשה"

שלי כפרנסה. אני זוכרת שעברנו במשק כמושק הסמוך, ירשו. המורים עוררו אותי לצאת ללמוד בתיכון מחוץ לרמלה, אבל בחרתי להישאר בבית ולעזור. לא עשיתי בגרויות, ומאוחר יותר השי"למתי אותן באקסטרני ברהט. שמעתי הרבה את צמד המילים 'את מבזבזת'".

● **סבלת מאפליה בשל צבע עורך?**
"הבדואים השחורים הם מיעוט בחברה הע"רבית ונחשבים לבני המעמד הכי נמוך שיש. אבות אבותיי נחטפו מאפריקה והפכו לעבדים, וזה היחס אלינו. בתור ילדה לא היו לי רגשי נחיתות מהצבע שלי ולא הרגשתי שונה. רק כש"עברתי לרהט אחרי החתונה זה הפך לאישיו. פעם אחת קרובת משפחה בהירה ממני קראה לי 'עבר שחצן'. ברהט הבנתי שאם אני שחורה, אז אני נחשבת לא חכמה ולא יצירתית ולא שווה כלום. זה חסם לתעסוקה ולגישוואים. בדואים לבנים לא מתחתנים עם בדואים שחורים. היום אני גאה להיות אפרו־בדואית".

כשסיימה 12 שנות לימוד רצתה לעבוד וללמוד כמו חברותיה, אבל הבינה שהאופציה היחידה שעומדת בפניה היא להתחתן. "למי"דתי בקורס צורפות והתחלתי לעבוד בזה. יש

הפרידה שלהם הגיעה בקורונה. לטענת אל-כמלאת, בעלה לשעבר סירב שתעשה בדיקת קורונה. "בספטמבר שעבר סבלתי מכאבי ראש, חולשה, שיעול יבש, כאבי ברכיים. אמרתי לבעלי שאני רוצה להיבדק, והוא אמר לי לא ללכת. נסעתי להיבדק בכל זאת. כשרציתי לחזור הרגשתי כל כך רע, שהתקשרתי לבת שלי שתדאג שמישהו יבוא לאסוף אותי. היא התקשרה לאבא שלה והוא הגיע. כשהבין שעשיתי בדיקת קורונה הוא כעס ואמר לי, 'עשית בדיקה מאחורי הגב שלי'. כל הדרך היו צעקות באוטו".

● **למה הפריע לך שאת נבדקת?**

"למרות שבדרשות במסגרים ביקשו מאנשים להיבדק, ברהט הייתה אז בושה להיות חולה. ממש ניתקו קשר עם חולים. תוסיפי לזה שהוא גבר בדואי שמצפה שהאישה שלו תציית להוראותיו. אני הרגשתי שאם אני לא נבדקת, זה כאילו שאני לוקחת סכין והורגת חפים מפשע".

● **מה קרה כשהגענתם הביתה?**

"נכנסתי לבידוד וחיכיתי לתוצאות. הורדתי לילדים שגם הם בנידוד בינתיים. באחד הימים, הבת הקטנה שלי יצאה מהבית. קראתי לה לחזור. הוא שוב כעס. כשנציגת משרד הביטחון הודיעה שהיא תבדוק אותי, היא חילקה לי חפץ. היא אמרה לי שאני חולה ושאלה אם לעשות בידוד בבית או במלונת בירושלים, ביקשתי להתפנות. זה היה שבת בבוקר. השארתי לילדים כסף, ארזתי תיק גב, ולעצמי לקחתי 50 שקל. האמבולנס חיכה לי במרחק 500 מטר מהבית כמו שביקשתי. חברה שלי בדקה כל יום מה שלום הילדים. בעשרת הימים האלה התחלתי לארגן את החיים החדשים שלי".

אלכמלאת מספרת שבעלה החליט לגרש אותה (הוא אמר "מגורשת מגורשת, כמו בסרטים המצריים"), והיא שכרה דירה בבאר שבע. בהמשך ילדיה עברו לגור איתה. בספטמבר האחרון, שנה אחרי שגורשה, התגרשה רשמית.

● **איך הילדים התאקלמו בבאר שבע?**

"יש להם מורה פרטית וכבר יש להם יותר ביטחון לדבר עברית. כואב לי הלב על הנידוד. תוק שלהם מהמקום שהם גדלו בו, למרות שהם ממשיכים ללמוד ברהט, ואם אני מתעכבת בסירורים, הם אוכלים אצל סבתא שלהם, אמא של הגרוש שלי. הם בקשר גם איתו".

● **איך נראים החיים שלכם היום?**

"החלטתי להתפנות למלונית קורונה וביקשתי שהאמבולנס יחכה לי רחוק. השארתי לילדים כסף וארזתי תיק גב. יצאתי מהבית כמו גנב"

"אני שמה את עצמי במרכז ומלמדת גם את הבנות שלי לשים את עצמן במרכז. יש לנו יום קבוע שאנחנו לוקחים ספרים בספרייה ויושבים בבית הקפה ליד לדבר ולקרוא. שואלים אותי אם הבנות שלי יתחתנו בשיריך בגיל צעיר. אמנם האבא הוא הקובע, אבל אני עם מעט הכוח שיש לי אתנגד שהן יתחתנו לפני שיסיימו תואר. אני רוצה לחשוב שאני משפיעה על צורת החשיבה שלהן".

"הכנתי לו ארוחה חגיגית לשבירת הצום, האווירה הייתה טובה, ופתאום הוא אמר שהוא רוצה אישה שנייה, שחברים מצאו לו בת 40 מחברון"

החלטתי להפסיק את הטיפולים".

● **זו החלטה רדיקלית בחברה שמרנית ודתית. "נוהגים לומר אצלנו שעץ שלא מניב פרי, צריך לכתות אותו. לקחתי בחשבון שבעלי ייקח עוד אישה אם לא אכנס להיריון. העובדה שלא יכולתי להביא ילדים לעולם הפכה אותי לאישה לא שלמה. שנים בילינו עם המשפחה של בעלי לשעבר כי אני לבד איתו זה לא נחשב משפחה. רק כשהגיעו הילדים התחלנו לעשות ימי הולדת עם המשפחה הרעיונית שלנו".**

● **אז איך בסוף זה קרה, ההיריון?**

"אחרי כמה שנים שמעתי על זוגות מרהט שעברו טיפולים אצל רופא מחברון. פנינו אליו ונכנסתי להיריון. ילדתי בניתוחים קיסריים, אז אחרי ארבעה ילדים החלטתי שמספיק. רציתי לממש את עצמי ולהצליח להעניק לילדים יותר

בחשש אם לא מסוכן להגיע לרהט. שואלים אם הרכבים שבהם הגיעו יחכו להם בסוף הסיור או שיגנבו אותם. אני מסבירה להם שאין קשר בין מה ששומעים בתקשורת למה שקורה בשטח. אני מסבירה להם שהעיר מרושתת במצלמות ושמי עולם לא גנבו מכונית למי שהשתתף בסיורים שלי. השאלות האלה מעליבות אותי ומראות על בורות. חיים בדרום 300 אלף בדואים, האם כולם מתפרעים? האם כולם עבריינים? אני אזרחית שומרת חוק, ויש עוד רבים טובים כמוני. יש בדואים עורכי דין, רופאים, רוקחים, מורים שסור בלים מהמצב הזה. יש בדואים שמתנדבים במג"ב כי הם מפחדים שהילדים שלהם יצאו ערבים או חוששים מעונת החתונות בקיץ, אז יש יריות שמחה. זו פשלה של המדינה ושל המשטרה שלא מטפלות בשוליים של החברה הבדואית".

לידות ופרידה

"מארגנת חיים חדשים"

בגיל 31 הרתה וילדה את בתה הבכורה (היום בת 16). אחריה נולדו שלושה ילדים נוספים (14, 11, 8). "בשנה הראשונה לנישואים, נשים היו מניחות את היד על הבטן שלי ואומרות, 'נו, אנחנו לא שומעות קולות של רעם (צירי לידה), אין משהו בדרך'", אלכמלאת נזכרת בעצב. "התערבות בדבר הכי אישי שלי הייתה נוראית. במשך שנים עשיתי טיפולי פוריות בסורוקה, עד שחטפתי חיידק ברם ואושפזתי. כשראיתי שה טיפולים כמעט הרגו אותי, אמרתי לעצמי שאני יותר מכלי שמביא ילדים, אני אדם בפני עצמו.